

Gastarbeider heet voortaan immigrant

Aan de ouderwetse gastarbeider is steeds minder behoefte, zijn werk bestaat veelal niet meer. Dat neemt niet weg dat zowel Duitsland als Nederland zonder immigranten niet in staat zal zijn de gevolgen van de teruglopende bevolking op te vangen, stelt P. C. Emmer.

DE immigrant heeft een gedaantewisseling ondergaan. Waren immigranten vroeger vervelende en nutteloze opeters, die voornamelijk werkeloos waren en misbruik maakten van ons mooie systeem van sociale zekerheid, thans zijn diezelfde immigranten redders van onze welvaart geworden. Zowel de Duitse als de Nederlandse regering hebben dan ook de leugnachtige doodoener 'Europa is geen immigratiecontinent' bij het oud vuil gezet, maar daarna is er een radiostilte ingetreden.

Dat stelt sommige politici van de Duitse oppositiepartijen in staat om dapper te schreeuwen dat immigranten 'nuttig' moeten zijn en vooral de Duitse *Leitkultur* dienen te aanvaarden en dus woedt er op dit ogenblik in Duitsland een debat over de inhoud van die *Leitkultur* (Bach? Bier?), maar niet over immigratie.

De Duitse krantenkoppen maken duidelijk dat het hoog tijd wordt om over het thema migratie een maatschappelijk debat te organiseren. Voor zo'n debat zijn zakelijke argumenten van levensbelang en die zijn handzaam bijeengebracht in het onlangs verschenen *Migrationsreport 2000*.

Een aantal conclusies uit dit rapport zijn ook voor Nederland van belang. Zo is het een fabeltje te geloven dat Duitsland 'vol' raakt door immigratie. Het tegendeel blijkt het geval; de afname van de Duitse bevolking is niet te voorkomen, zelfs al zou het aantal immigranten sterk toenemen. Het rapport voorspelt dat het percentage buitenlanders van 8,9 procent in 1998 tot 12,6 procent in 2030 zal groeien, maar dat de totale bevolking zal afnemen van 82 miljoen in 1998 tot ongeveer 77,5 miljoen in 2030.

Vertaald naar Nederland betekent dat ons land in 2030 ongeveer 15 miljoen inwoners zal tellen van wie 1,8 miljoen buitenlanders. Geen getallen en percentages om je over op te winden.

Dat geldt helaas ook voor de snelheid, waarmee buitenlanders in de Duitse maatschappij worden opgenomen. De tweede generatie buitenlanders in Duitsland investeert nog steeds minder in school en opleiding dan de rest van de bevolking, maakt slechts langzaam en mondjesmaat Duitse kennis en vrienden en het aantal interetnische huwelijken blijft beperkt.

Of de integratie zal verbeteren als het makkelijk wordt de nationaliteit van het immigratieland te verwerven, is nog maar de vraag. In Nederland krijgen buitenlanders makkelijker een paspoort dan in Duitsland, maar toch is de werkloosheid onder de Turken bij ons net als in Duitsland bijna tweemaal zo hoog als het gemiddelde en de huidige tekorten op de arbeidsmarkt doen die werkloosheid nauwelijks dalen.

Het eerder genoemde rapport concludeert terecht dat veel vroegere gastarbeiders weinig meer te zoeken hebben op de West-Europese arbeidsmarkt, omdat ze de snelle technologische veranderingen niet kunnen bijbenen. Daarom wordt gepleit voor een immigratiewet, waarin geen plaats meer is voor gastarbeiders. In plaats daarvan moeten immigranten worden toegelaten, die niet steeds het idee krijgen dat ze maar tijdelijk geduld worden.

Nederland kan zich deze conclusie aantrekken. Ook in ons land heeft de werving van gastarbeiders deels rampzalige gevolgen gehad, omdat de meeste Marokkanen en Turken naar Nederland zijn gehaald om slechts voor een bepaalde tijd ongeschoolde arbeid te verrichten. Nooit is toen de vraag gesteld of ze zich wel zouden kunnen aanpassen als ze voorgoed wilden blijven en als hun baantje zou verdwijnen.

Een nieuwe immigratiewet moet ervoor zorgen dat toekomstige immigranten sneller dan voorheen het Duitse staatsburgerschap kunnen verwerven en dat zij ook zonder Duits paspoort aan de verkiezingen kunnen deelnemen. Er dient naast de toegangsdeur voor asielzoekers een tweede deur voor economische immigranten te ko-

men. Dat zou ook voor het Nederlandse immigratiebeleid een grote stap vooruit betekenen.

Helaas laat het rapport ons in de steek bij het beantwoorden van de vraag hoe de juiste immigrant op de juiste plaats komt. Met graagte worden de hooggeschoolde computerdeskundigen uit Azië genoemd, die overal volop werk kunnen krijgen. Maar dat is het probleem niet. Het probleem zit in het feit dat de meeste migranten arm en ongeschoold zijn en dat velen van hen in West-Europa economisch en sociaal nooit op eigen benen zullen kunnen staan. Een nieuwe immigratiewet dient dan ook de migranten in staat te stellen om zelf te ontdekken of ze hier passen of niet. In de praktijk gebeurt dat trouwens al op grote schaal: Duitsland en Nederland tellen immers grote aantallen illegalen, die met hard werken en zonder een beroep te doen op het stelsel van sociale zekerheid proberen een bestaan op te bouwen dat beter is dan thuis.

Wie heeft er nog behoefte aan razzia's en massale uitzettingen? Dat zou hypocriet zijn, omdat afgewezen asielzoekers illegaal en in stilte het werk doen waarvoor vaak niemand anders te vinden is. In Berlijn zouden de nieuwe ministeries en ambassades nooit voltooid worden zonder de vele illegale bouwvakkers.

Ook in de thuiszorg zijn in Duitsland veel illegalen aan het werk en in de verpleeghuizen is het niet anders. Zonder illegalen kun je eigenlijk niet meer fatsoenlijk oud worden. Zij zijn de nieuwe helden van de arbeid, die alles aanpakken. Juist deze snelgroeiende groep zou, zowel in Duitsland als in Nederland meer positieve aandacht verdienen. Hoe slagen ze erin het hoofd boven water te houden? Wat doen ze als ze ziek worden? Hoeveel van hen gaan na enige tijd weer terug?

Het zal overigens niet eenvoudig zijn om op al deze vragen een antwoord te krijgen, want illegalen zijn immers als de dood om ergens schriftelijke sporen achter te laten. *'Die im Dunkeln sieht man nicht'*, zei Brecht al.

P.C. Emmer is hoogleraar geschiedenis aan de Universiteit Leiden en tijdelijk verbonden aan het Wissenschaftskolleg in Berlijn.